

LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIUS

Lietuvos Respublikos
Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai
Vivulskio g. 11, 03610 Vilnius

2011-09-05 Nr.08/16/18-2-1229

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKŲ IŠLAIKYMO FONDO ĮSTATYMO 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 13 IR 14 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. 11-2846-01

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, susipažinusi su suinteresuotoms institucijoms derinti pateiktu Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo fondo įstatymo 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 13 ir 14 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektu (toliau tekste – Projektas), teikia pastabas ir pasiūlymus dėl jo tobulinimo:

1. Siūlytina Projekte atsisakyti sąvokos „įtėviai“, kadangi pagal Civilinio kodekso 3.227 straipsnį įvaikintojai laikomi vaiko tėvais pagal įstatymą nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, o įtėviams bei jų giminaičiams ir įvaikiams sukuriama asmeninės ir turtinės teisės ir pareigos kaip giminaičiams pagal kilmę. Šis siūlymas taip pat paremtas Civilinio kodekso 3.221 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu įvaikinimo fakto konfidencialumo reikalavimu. Manytina, kad valstybė negali sukurti tokio teisinio reguliavimo, kuris įpareigotų atsisakyti įvaikinimo fakto konfidencialumo apsaugos dėl išmokų iš Vaikų išlaikymo fondo.

2. Atsižvelgiant į Projekto aiškinamajame rašte nurodytus argumentus ir Civilinio kodekso 3.194 straipsnio 3 dalies nuostatas, siūlytina Projekto 1 straipsnio 2 dalyje patikslinti pareiškėjo sąvoką, po žodžio „buvo“ įrašant žodžių junginį „buvo priteistas teismo sprendimu arba nustatytas teismo patvirtinta sutartimi išlaikymas ir“.

3. Siekiant suvienodinti šiame Projekte ir Civilinio kodekso 3.196 straipsnio 1 dalyje bei kituose teisės aktuose vartojamas sąvokas, siūlytina Projekto 2 straipsnyje (keičiamo 3 straipsnio 1 dalyje) atsisakyti formuluotės „tokia išraiška, kuri leidžia nustatyti mokėtinos sumos dydį, ir yra mokamos periodinėmis išmokomis vieną kartą per mėnesį“, pasirenkant Civiliniame kodekse ir šiuo metu galiojančioje Vaikų išlaikymo fondo įstatymo redakcijoje įtvirtintą sąvoką „kas mėnesį mokamos periodinės išmokos“.

Tuo atveju, jei dėl nurodytos, Civiliniame kodekse įtvirtintos, sąvokos taikymo kyla praktinių problemų, siūlytina jas spręsti poįstatyminio lygmens teisės aktuose ar rekomendacinio pobūdžio dokumentuose.

4. Projekto 2 straipsnyje (keičiamo 3 straipsnio 2 dalyje) siūlomas reguliavimas, suteikiantis teisę kreiptis į Vaikų išlaikymo fondą tik tais atvejais, kai gaunama išlaikymo dalis yra ne didesnė nei 1,5 BSI, taip pat maksimalios, ne didesnės nei 1,5 BSI dydžio išmokos vaikui per mėnesį, kartu

su skolininko mokama suma, nustatymas yra neargumentuotas ir neatitinkantis vaiko teisių ir teisėtų interesų prioritetiškumo principo.

Atkreiptinas dėmesys, kad Vaikų išlaikymo fondo įstatymo tikslas buvo apsaugoti vaikų, negaunančių išlaikymo iš vieno savo tėvų, teises ir teisėtus interesus ir sukurti valstybės pareigos, įtvirtintos Civilinio kodekso 3.204 straipsnyje, įgyvendinimo mechanizmą.

Pažymėtina ir tai, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija dėl valstybės finansinių lėšų trūkumo¹ jau siūlė nuo 2010 m. balandžio 1 d. pripažinti netekusiu galios Vaikų išlaikymo fondo įstatymą² ir primintina, kad tokie teisinio reglamentavimo pakeitimų siūlymai neatitinka Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio nuostatų bei valstybės įsipareigojimų, prisiimtų ne tik ratifikavus šią konvenciją, bet ir Europos socialinę chartiją, prisijungiant prie Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos ir pasirašant Europos Socialinės apsaugos kodeksą, kuriais Lietuva įsipareigojo imtis visų priemonių įgyvendinant vaikų teisę į socialinę apsaugą ir valstybės paramą.

Paminėtina, kad pagal Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją, „...sprendžiant labai svarbų išteklių paskirstymo klausimą ir vadovaujantis principu, reikalaujančiu „pirmiausia atsižvelgti į tai, kas geriausia vaikui“, visų pirma reikia užtikrinti, kad bendrajame centrinės vyriausybės biudžete, taip pat regioniniuose ir vietiniuose biudžetuose būtų numatyti pakankami asignavimai vaikams“. Jungtinių Tautų vaiko teisių komitetas nurodė³, kad vertinant ekonominių reformų ir biudžeto apribojimų poveikį vaikams, būtina atsižvelgti į vaiko interesus, kartu vadovaujantis ir kitais principais. Ši nuostata įtvirtinta ir Periodinių ataskaitų rengimo gairėse – valstybės savo ataskaitose turi nurodyti priemones, taikomas užtikrinti, kad vaikai, ypač priskiriami sunkiausiai gyvenančioms grupėms, būtų apsaugoti nuo neigiamo ekonominės politikos poveikio, įskaitant biudžeto asignavimų sumažinimą socialiniam sektoriui.

Manytina, kad valstybės biudžeto išlaidos negali būti mažinamos pažeidžiamiausios visuomenės dalies – vaikų – sąskaita, mažinant išmokų iš Vaikų išlaikymo fondo dydžius ir nustatant apribojimus kreiptis į šį fondą.

5. Abejonių vaiko teisių ir interesų užtikrinimo aspektu kelia rengėjų Projekto 2 straipsnyje (keičiamo 3 straipsnio 4 dalyje) siūloma įtvirtinti nuostata, jog Vaikų išlaikymo fondo išmokos mokamos, jei pareiškėjas nėra skolingas fondui.

Primintina, kad pagal Civilinio kodekso 3.192, 3.193, 3.194, 3.203 straipsnius išlaikymas yra priteisiamas vaikui ir gali būti naudojamas išimtinai vaiko interesais. Todėl ir išmokos iš Vaikų išlaikymo fondo yra mokamos vaikui, negaunančiam išlaikymo, atstovaujamam pareiškėjo (vieno iš tėvų, globėjo (rūpintojo)).

6. Siekiant vienodos praktikos formavimosi, taip pat galimų piktnaudžiavimo atvejų, siūlytina Projekto 4 straipsnyje (keičiamo 5 straipsnio 1 dalyje) nustatyti aiškius išlaikymo lėšų mokėjimo sustabdymo pagrindus.

¹ Lietuvos Respublikos Vaikų išlaikymo fondo įstatymo pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto Nr. 3271-01 aiškinamasis raštas. – Skelbta Lietuvos Respublikos Seimo Valstybės ir savivaldybės institucijų teisės aktų projektu informacinėje sistemoje.

² Lietuvos Respublikos Vaikų išlaikymo fondo įstatymo pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. 3271-01.– Ten pat.

³ Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo vadovas. – United Nations Children’s Fund, 2002. – P. 30.

7. Siūlytina tikslinti Projekto 5 straipsnio (keičiamo 6 straipsnio 1 dalies 7 punkto) formuluotę ir nurodyti atvejus, kai Vaikų išlaikymo fondo išmokų mokėjimas nutraukiamas dėl vykdomojo dokumento gražinimo.

Šis siūlymas grindžiamas Civilinio proceso kodekso 631 straipsnio nuostatomis, pagal kurias vykdomasis dokumentas, pagal kurį išieškojimas nebuvo vykdomas arba buvo neviseškai įvykdytas, yra gražinamas išieškotojui ir tais atvejais, jeigu skolininkas neturi turto ar pajamų, iš kurių gali būti išieškoma; jeigu nėra skolininko turto ir išieškotojo nurodytu adresu skolininkas negyvena ar nedirba; nustačius, kad skolininkas Lietuvos Respublikos teritorijoje negyvena, nedirba ir neturi turto ar pajamų ir kt.

8. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad vaiko teisių apsaugos kontrolierė dar 2011 m. birželio mėn. (2011-06-06 raštas Nr. 18/08-2-741) prašė suinteresuotų institucijų (Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Teisingumo ministerijos, Lietuvos antstolių rūmų) pateikti galimus problemos dėl Lietuvoje vaikams priteisto išlaikymo išieškojimo kai skolininkas gyvena užsienyje sprendimo būdus.

Teikdama nuomonę dėl šios problemos sprendimo galimybių, Teisingumo ministerija pasiūlė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai svarstyti teisės aktų keitimo galimybę, siekiant minėtu atveju skirti išlaikymą iš Vaikų išlaikymo fondo. Šiai nuomonei pritarė ir Lietuvos antstolių rūmai.

Atsižvelgiant į tai, kad pateiktame derinti Projekte nėra siūlomi įstatymo pakeitimai, kuriais būtų išspręsta minėta problema, todėl siūlytina papildyti Projektą atitinkamomis nuostatomis.

9. Atitikimo Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatų aspektu derintinos Projekto 9 straipsnio (keičiamo 14 straipsnio 3 dalies) nuostatos.

Pagarbiai

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė

